

Autor: **mgr URSZULA GIREŃ**

Temat: Opracowanie graficzne publikacji:

**RENESANSOWE PROJEKTOWANIE
KSIĄŻEK DRUKOWANYCH W POLSCE**
w kontekście wpływów europejskich

Dokumentacja
pracy wykonanej
w ramach przewodu
doktorskiego

Obszar wiedzy: obszar sztuki
Dziedzina: sztuki plastyczne
Dyscyplina: sztuki piękne

Promotor: **dr hab. JACEK MROWCZYK**

Akademia Sztuk Pięknych
w Katowicach
Wydział Projektowy
Katowice, 2018

TEMAT

Tematem pracy doktorskiej z zakresu grafiki edytorskiej było przygotowanie tekstu publikacji o projektowaniu książek w XVI wieku w Polsce oraz opracowanie graficzne publikacji. Powstała książka ma charakter przeglądowy, popularnonaukowy. Celem projektu było udostępnienie zebranego i uporządkowanego materiału ukazującego formowanie się polskiej książki renesansowej dla osób interesujących się historią książek, typografią, zarówno dla studentów jak i nauczycieli, doświadczonych grafików oraz początkujących projektantów.

I ETAP TREŚĆ

Pierwszy etap pracy obejmował zebranie materiału graficznego niezbędnego do przeprowadzenia badań nad dawną polską książką oraz zredagowanie najważniejszych zagadnień projektowych z zakresu tworzenia publikacji w XVI wieku. Badaniem objęłam poszczególne elementy szesnastowiecznej książki drukowanej, począwszy od materiałów, z których były tworzone: papiery, materiały do oprawy, stopy czcionek i justunku, po zróżnicowane formy elementów graficznych: kroje liter, ornamenty, grafiki. Zebrałam również informacje na temat najbardziej znanych polskich a także europejskich wydawców, typografów, rytowników stempli.

Pierwsza część

Publikację podzieliłam na 2 części. Pierwsza część zawiera podstawowe informacje o drukarstwie, wprowadza czytelnika w ogólne zasady renesansowego projektowania. Ukazuje metody tworzenia czcionek, komponowania stron, wyliczania kolumn, budowania proporcji marginesów. Zaprezentowałam tutaj także pierwsze kroje antykwy oraz współczesne adaptacje cyfrowe renesansowej typografii. Europejskie zasady tworzenia książek ukazały źródła, z których czerpali polscy typografowie.

Druga część

W drugiej części publikacji dokładniej omówiłam drukarstwo w Polsce. Tę część podzieliłam na 5 rozdziałów, gdzie do czterech z nich przypisałam określone miasta. Wybór miejsc uzasadniłam pionierską działalnością oficyn, które się tam otworzyły, ich wielkością, a także jakością publikacji, które produkowały. W związku z powyższym podziałem drukarze zostali przypisani do następujących miast: Kraków, Wrocław, Gdańsk i Królewiec, Toruń. Analizie poddałam pierwsze druki w Polsce, pierwsze druki w języku polskim, pierwszy

krój do języka polskiego według projektu Jana Januszowskiego. Dodatkowo 5 rozdział poświęciłam pierwszym drukom tworzonym na ziemiach pogranicza: czeskim, hebrajskim i cyrylicy, które były również jednymi z pierwszych na świecie.

II ETAP PROJEKT

Drugim etapem pracy doktorskiej było przygotowanie graficzne publikacji, w której znalazło się na 560 stronach ok. 1200 pojedynczych ilustracji obejmujących skany starodruków, ryciny (drzeworyty i miedzioryty), skany typografii, rysunki techniczne i mapy. Publikację zaprojektowałam w formacie pionowym 256 × 320 mm. Wielkość dobrałam tak, aby można było umieścić starodruki w formacie małego folio w skali 1:1 (wys. grzbietu ok. 30 cm). W pracy badawczej przeanalizowałam i porównałam podobne wydawnictwa analogicznie tematyczne. Uwzględniłam polskie i zagraniczne katalogi starodruków, katalogi aukcyjne, publikacje o historii książki i typografii. Poza wydaniem albumowymi dotyczącymi tematów bezpośrednio i pośrednio związanych z dawną książką, zbadałam zagadnienia dotyczące tworzenia siatek w złożonych publikacjach drukowanych i cyfrowych.

Koncepcja graficzna pracy bazuje na podziale tekstu na 2 części, do których przynależy odpowiednio po 5 rozdziałów. Zarówno części jak i rozdziały oddzielono od siebie stronami tytułowymi. Kolorystykę publikacji i jej dodatkowych elementów typu rysunki techniczne, mapy, tabele oparłam na kolorze czarnym i jego tintach, które pojawiły się w kontraście do kolorowych skanów i zdjęć. Głównym celem tego zabiegu było czytelniejsze wyeksponowanie dawnych druków. W następnej kolejności nawiązałam tutaj do czarnej farby drukarskiej i opracowałam formę graficzną nasuwającą skojarzenia z czarną sztuką. Posłużyły do tego m.in. grafiki na stronach tytułowych z XVI wieku w inwersji kolorystycznej nawiązujące do matryc pokrytych czarną farbą. Kompozycje stron tytułowych wykreśliłam na podstawie schematu podziału odcinka wynalezioneego przez francuskiego artystę z XIII wieku Villarda de Honnecourta, schemat odnosi się do stosowanych w XVI wieku kanonów proporcji kolumny i marginesów. Celem zaprojektowanej struktury publikacji i dodatków było przedstawienie dawnej formy książek w rzeczywistej wielkości lub bardzo zbliżonej oraz jak najczytelniejsze ukazanie metody ich produkcji.

**PRZYSZŁOŚĆ
PROJEKTU**

Pracę wydrukowałam w kilku egzemplarzach cyfrowo oraz zastosowałam oprawę twardą złożoną jednorodną, klejoną. Na oklejkę użyłam czarnego papieru barwionego w masie. Zaprojektowałam także dodatki do publikacji: obwolutę zabezpieczającą oraz ukazującą metodę impozycji dla dawnego formatu książki octavo, a także tasiemkę (zakładkę) przedstawiającą wysokości formatu folio, quarto, otavo.

Po zakończeniu pracy doktorskiej planuję dalszą promocję tematu związanego z XVI-wiecznym projektowaniem w formie wykładów i strony internetowej. Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Młoda Polska, które otrzymałam pozwoli mi na kontynuowanie projektu. Wydrukowane dodatkowe egzemplarze książki posłużą do zainteresowania projektem wydawnictw i instytucji kultury w celu wydruku publikacji w zwiększonym nakładzie w druku offsetowym. Ma to na celu dotarcie do szerszego grona odbiorców, a także posłuży do wymiany informacji i odkryć wśród współczesnych badaczy oraz osób zainteresowanych tym tematem.

Autorka pracy:

Podpis:

Urszula Gireń

